

2005-04-27

LS 9904-0239

Landstingsstyrelsen

Motion 1999:10 av Paul Lappalainen m fl (mp) om införandet av en klausul mot diskriminering i offentliga upphandlingar - ett konkret verktyg för både jämställdhet och integration

Föredragande landstingsråd: Ingela Nylund Watz

ÄRENDET

Motionärerna föreslår att en klausul mot diskriminering införs i landstingets alla offentliga upphandlingar. Klausulen innebär att landstinget ska ställa krav på entreprenörer att åta sig att inte bryta mot gällande antidiskrimineringslagar samt att villkora avtal med att om så ändå skulle ske, ge landstinget rätt att häva avtal med entreprenören.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta

att uppdra åt landstingsstyrelsens förvaltning att utarbeta ett förslag på antidiskrimineringsklausul för upphandlingar inom Stockholms läns landsting samt återkomma till landstingsstyrelsen/landstingsfullmäktige för beslut

att förvaltningen därvid beaktar den antidiskrimineringsklausul som antagits av kommunfullmäktige i Stockholms stad den 24 januari 2005

att förvaltningen i samband med förslaget utarbetande särskilt belyser de rättsliga aspekterna rörande tillämpligheten av en antidiskrimineringsklausul vid upphandling av varor, frågan huruvida kontraktsvillkor kan avse hela en leverantörs verksamhet eller endast den del som ingår i den aktuella upphandlingen, frågan om kontraktsvillkor bör kopplas till hävningsrätt eller föreläggande om vite samt frågan om leverantörs ansvar för underleverantör

att förvaltningen samtidigt lämnar förslag på hur upphandlande enheter i landstingskoncernen kan säkerställa sin kompetens på antidiskrimineringsområdet för att på ett fullgott sätt skall kunna följa upp kontraktsvillkor avseende antidiskriminering

Bilagor

- 1 Motion
- 2 Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande

2004-11-23

2005-04-27

LS 9904-0239

att i övrigt anse motionen besvarad.

Motionärernas intention om att finna verkningsfulla metoder att stävja diskriminering på grund av kön eller etnicitet är lovvärd och det finns all anledning att instämma i denna. Det är synnerligen angeläget att skattemedel inte går till företag som diskriminerar. Då alla människors lika värde är en grundläggande princip i ett öppet, fritt och demokratiskt samhälle är det av väsentlig betydelse att landstinget arbetar aktivt för att motverka att människor särbehandlas på grund av kön, funktionshinder, etnicitet, sexuell läggning, religion eller annan trosuppfattning, ålder med mera.

Förslaget om en antidiskrimineringsklausul i landstingets upphandlingar markerar därför på ett bra och tydligt sätt landstingets inställning att diskriminering är helt oacceptabelt. Förslag på en sådan klausul, i motionärernas anda, bör utarbetas och återkomma till fullmäktige för beslut. Landstinget kan därmed utveckla ett konkret redskap för att bekämpa diskriminering och bli en föregångare bland landstingen i landet.

Landstinget har idag i tjänstekontrakt en generell skrivning om att leverantör skall följa gällande lagar och förordningar. Det slås fast att leverantören har att se till att hålla sig uppdaterad om dessa samt har det fulla ansvaret för att de följs. Kontrakten innehåller även en generell klausul som medger hävning i det fall leverantören missköter sig. Med nuvarande generella skrivningar uppnås dock ej det explicita kravställande rörande antidiskriminering som blir fallet med en särskild klausul.

Det huvudsakliga syftet med en klausul är förebyggande. Avsikten är inte att i första hand häva avtal med leverantörer som diskriminerar, utan att förmå leverantörer att vidta åtgärder att motverka diskriminering. En särskild klausul med kontraktsvillkor är ett sätt att lyfta fram att antidiskriminering är ett mycket viktigt kriterium för landstinget som köpare av varan/tjänsten. Därmed sätts ett tryck på leverantören som annars svårigen skulle kunna uppnås.

Motionärerna argumenterar mot uppfattningen att hävning av avtal med hänvisning till brott mot antidiskrimineringslagstiftning bör föregås av en lagakraftvunnen dom mot leverantören. Det finns anledning att understyrka det principiellt riktiga i det motionärerna anför härvidlag.

Att ställa krav i kontrakt och värdera i vilken mån dessa krav har efterlevts är en upphandlande enhets rätt utan att lagakraftvunna domar skall behöva inväntas. Kravet på antidiskriminering bör rimligen jämföras med andra kontraktsvillkor, exempelvis rörande en vara eller tjänsts kvalitet i övrigt. Om andra brister skulle finnas i leveransen av en tjänst/vara skulle det knappast föresväva någon att ett domstolsutslag först skulle krävas för att hävningsrätten skulle kunna åberopas. En annan sak är förstås att åtgärder mot en leverantör alltid måste stå i proportion till det brott/fel som begåtts. Det är också tänkbart att ett fel kan rättas och därmed inte föranleder någon åtgärd. Vidare bör en hävningsrätt självfallet alltid avgränsas till brott/fel som inte kan anses ringa. Dessutom blir det förstås till syvende

2005-04-27

LS 9904-0239

og sist alltid fråga om domstolsprövning i de fall tvist uppstår och någon av parterna för saken till domstol. Men att domstolsutslag först skulle krävas för att en hävningsrätt skall kunna åberopas är – precis som motionärerna anför – inte rimligt.

Motionärerna föreslår att klausulen skall kunna tillämpas i samtliga landstingets upphandlingar. De rättsliga möjligheterna till detta är oklara. I Stockholms stad har en sådan generell klausul införts, men rättsläget är inte entydigt på denna punkt. En annan tolkning är att antidiskrimineringsklausuler enligt gällande EU-rättsliga krav inte kan omfatta varuupphandlingar. Så är enligt Nämnden för offentlig upphandling (NOU) fallet med de exempel på klausuler som nämnden tagit fram på regeringens uppdrag. Landstingsstyrelsens förvaltning bör genomföra en fördjupad belysning av det omtvistade rättsläget i fråga om huruvida klausulen även kan omfatta varuupphandlingar.

En annan omtvistad fråga i samband med antidiskrimineringsklausuler är den om huruvida kontraktsvillkoret kan avse hela en leverantörs verksamhet eller endast avse den del av leverantörens verksamhet som ingår i den aktuella upphandlingen. Även detta bör ges ytterligare belysning under arbetet med att utarbeta en klausul för landstingets upphandlingar. Därtill kan övervägas om kontraktsvillkor också bör ställas så att leverantör görs ansvarig även för underleverantörers efterlevnad av antidiskrimineringslagstiftningen.

Motionärerna föreslår att brott mot klausulen skall vara grund för hävning. Detta är också den utformning som getts den klausul som införts i Stockholms stad. Även Jämo, DO, HO och Integrationsverket har utvecklat förslag på klausuler som huvudsakligen bygger på hävningsrätt. NOU har dock, på uppdrag av regeringen, tagit fram förslag till klausuler som istället för hävning bygger på att ett avtalsvite skall kunna tas ut i det fall leverantören missköter sig. Vilken väg – eller möjligen båda – som är mest ändamålsenlig för landstingets del får övervägas i den fortsatta beredningen av klausulens utformning.

NOU har gjort en utvärdering av användningen av antidiskrimineringsklausuler i upphandlingskontrakt. Utvärderingen visar att ett stort problem bland de myndigheter som tillämpar antidiskrimineringsklausuler är brister i uppföljningen av tillämpade klausuler. I samband med att landstingsstyrelsens förvaltning återkommer med förslag till klausul, bör samtidigt förslag lämnas om hur landstinget kan säkerställa sin kompetens på antidiskrimineringsområdet och stärka möjligheterna till en fullgod uppföljning av ställda kontraktsvillkor.

Ingela Nylund Watz

Anders Lönn

ÄRENDET OCH DESS BEREDNING

Paul Lappalainen m fl (mp) har i en motion (bilaga), väckt den 13 april 1999, föreslagit landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta *att* skyndsamt införa en antidiskrimineringsklausul i alla landstingets offentliga handlingar.

Ärendet har remitterats till landstingsdirektören.

Landstingsdirektören har i tjänsteutlåtande den 23 november 2004 (bilaga) föreslagit landstingsstyrelsen besluta *att* som svar på motionen överlämna landstingsstyrelsens förvaltning's tjänsteutlåtande, *att* uppdra åt Jämställdhetsansvarig att i samråd med SLL Upphandling ta fram prioriterade tjänsteområden inom vilka det är av särskild vikt att ställa kontraktsvillkor vad avser antidiskriminering, *att* uppdra åt Jämställdhetsansvarig att i samråd med SLL Upphandling informera/utbilda personal som har att följa upp kontraktsvillkor avseende antidiskrimineringsklausuler.

Ärendet har tidigare behandlats av landstingsrådsberedningen den 11 oktober 2000 och landstingsstyrelsen den 24 oktober 2000 och av landstingsfullmäktige den 12 december år 2000.

Landstingsfullmäktige återremitterade ärendet.

Landstingsrådsberedningen behandlade ärendet den 27 april 2005.